Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
tyv@eduskunta.fi

HE 114/2016

Lausunto hallituksen esityksestä työsuojelun valvontalain ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt Suomen Yrittäjiltä lausuntoa hallituksen esityksestä työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta (työsuojelun valvontalaki), Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain sekä yrittäjän eläkelain muuttamisesta. Esityksellä laajennettaisiin työsuojeluviranomaisen tiedonsaantioikeuksia harmaan talouden torjuntaa koskevissa tehtävissä sekä muissa työsuojeluviranomaisen tehtävissä. Esityksellä annettaisiin myös nykyistä useammalle taholle oikeus tehdä työsuojelutarkastuksesta muistutus ja laajennettaisiin työsuojeluviranomaisen mahdollisuutta antaa työnantajalle kehotus. Suomen Yrittäjät esittää kunnioittavasti lausuntonaan seuraavaa.

Tiedonsaantioikeuksien parantaminen tehostaisi harmaan talouden torjuntaa

Hallituksen esityksen tavoitteena on tehostaa harmaan talouden torjuntaan liittyvää työsuojeluviranomaisen valvontatoimintaa. Harmaa talous aiheuttaa menetyksiä paitsi yhteiskunnalle, myös niille yrityksille, jotka toimivat vastuullisesti. Se myös vääristää kilpailua. Harmaan talouden torjunta on tärkeä tavoite, jota tulee edistää tarvittaessa myös lainsäädäntöratkaisuin. Esitys on siten kannatettava.

Esityksessä ehdotetaan, että työsuojeluviranomainen saisi salassa pidettävää tietoa muilta viranomaisilta ja muilta vastaavilta tahoilta huomattavasti nykyistä laajemmin toteuttaakseen tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain (tilaajavastuulaki), työsuhteen vähimmäisehtojen sekä ulkomaalaisen työvoiman käytön valvontaa. Työsuojeluviranomaisella olisi myös oikeus luovuttaa hallussaan olevaa salassa pidettävää tietoa muille viranomaisille näiden harmaan talouden torjuntaan liittyvissä valvontatehtävissään.

Tiedonsaantioikeudet toteutettaisiin työsuojelun valvontalakiin lisättävillä säännöksillä sekä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muuttamisella siten, että lain mukainen velvoitteidenhoitoselvitys laadittaisiin tukemaan myös tilaajavastuulain, työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen ja ulkomaalaisen työvoiman käytön valvontaa.

Ehdotuksen mukaan työsuojeluviranomainen voisi saada salassa pidettäviä tietoja toiselta työsuojeluviranomaiselta (ja vastaavasti luovuttaa niitä toiselle työsuojeluviranomaiselle) kaikissa työsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvissa valvontatehtävissä.

Viranomaisten toiminnan tehostuminen on toivottavaa

Hallituksen esityksessä ehdotettavat tiedonsaantioikeudet ovat varsin laajat. Pidämme tärkeänä, että työsuojeluviranomaisen toiminnan selkeänä lähtökohtana on tietojen hankkiminen valvonnan kohteelta. Tiedonsaantioikeudet toisilta viranomaisilta ovat kuitenkin tarpeen, sillä ne parantavat työsuojeluviranomaisen mahdollisuuksia tehdä työtään tehokkaammin ja kohdentaa valvontaa sinne, missä voidaan havaita puutteita. Valvonnan tehostuminen ja tehokkaampi kohdentaminen on myös niiden yritysten etu, jotka hoitavat velvoitteensa asianmukaisesti. On järkevää, että viranomaisilla olevaa tietoa voidaan hyödyntää eri viranomaisissa joustavasti. Tämä tukee ajatusta siitä, että yritysten raportointivelvoitteet ja muut vastaavat velvoitteet antaa tietoa viranomaisille voitaisiin tehdä mahdollisimman kevyellä hallinnollisella menettelyllä.

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain mukaisen velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoituksen laajentaminen on niin ikään kannatettavaa. Velvoitteidenhoitoselvityksellä voidaan saada kattavasti ja kustannuksiltaan edullisella tavalla tietoa myös tilaajavastuulain ja ulkomaalaisen työvoiman käytön valvontaan, joten erityisesti tällaisen viranomaisella jo valmiiksi olevan käyttökelpoisessa muodossa olevan tiedon laajempi käyttö eri viranomaisten kesken on järkevää. Ylipäänsä viranomaisten välisen yhteistyön lisääntyminen ja tehostuminen tiedonsaannin myötä on myönteistä. On tärkeää, että viranomaisten resursseja käytetään tehokkaasti.

Olisi toivottavaa, että valvonnan tehokkaampi kohdentaminen vähentäisi lakia noudattavien yritysten hallinnollista taakkaa, kuten esityksessä on arvioitu. On huomattava, että suuri enemmistö yrityksistä noudattaa ja myös haluaa noudattaa lakia huolellisesti. Kuitenkin erityisesti tilaajavastuulaki on varsin vaikeaselkoinen ja huonosti yrityksissä tunnettu, minkä vuoksi lain noudattaminen ei ole helppoa etenkään pienille yrityksille. Työsuojeluviranomaisen toiminnassa olisikin syytä korostaa ohjaavaa ja asiakaslähtöistä otetta. Vähäiset puutteet lainsäädännön noudattamisessa johtuvat useimmiten tietämättömyydestä ja ymmärtämättömyydestä kuin piittaamattomuudesta lain määräyksiä kohtaan. Näin on myös työsuhteen vähimmäisehtojen sekä ulkomaisten työntekijöiden käytön osalta, joiden valvonnassa olisi yhtä lailla kiinnitettävä huomiota ohjaukseen ja tiedottamiseen työnantajien velvollisuuksista.

Tietosuoja ja tietojen käyttötarkoitussidonnaisuus tärkeä huomioida

Tiedonsaantioikeudet koskevat salassa pidettäviä tietoja. Tiedon salassa pidolle on aina joku peruste, minkä vuoksi on tärkeä huolehtia tietojen

käyttötarkoitussidonnaisuudesta. Työsuojeluviranomaisen muilta viranomaisilta tai vastaavilta tahoilta saamaa salassa pidettävää tietoa saisi esityksen mukaan käyttää vain niihin käyttötarkoituksiin, joihin niitä on ehdotettavien säännösten mukaan pyydetty. Vaikka käyttötarkoitussidonnaisuutta koskeva säännös koskee vain ehdotettuja 4 a – 4 c §:ä, on huomattava, että tietojen käyttötarkoitussidonnaisuus on tärkeää myös niissä tilanteissa, joissa työsuojeluviranomainen luovuttaa tietoja ehdotetun 4 d §:n nojalla muille viranomaisille, Eläketurvakeskukselle, Työttömyysvakuutusrahastolle, Tapaturmavakuutuskeskukselle, Kansaneläkelaitokselle ja työttömyyskassalle, sekä eläkelaitokselle ja tapaturmavakuutusyhtiölle.

Käyttötarkoitussidonnaisuudesta säätäminen ei kuitenkaan yksin riitä, vaan lisäksi viranomaisten on käytännössä huolehdittava, että yrityksiä koskevat salassa pidettävät tiedot ovat vain niiden virkamiesten käytettävissä, joiden hoitamiin valvontatehtäviin tiedot liittyvät. On siten tärkeää, että viranomaisissa huolehditaan tietojen asianmukaisesta salassapidosta ja tietopyyntöjen yksilöidään riittävän täsmällisesti.

On myös huomattava, että tietoja voitaisiin esityksen mukaan antaa myös ulkomaan viranomaiselle siltä osin kuin se on välttämätöntä lähetettyjä työntekijöitä koskevan lainsäädännön noudattamisen varmistamiseksi. Ehdotetulla sääntelyllä luodaan siten puitteita myös lähetettyjen työntekijöiden ns. täytäntöönpanodirektiivin 2014/67/EU mukaisen jäsenvaltioiden välisen tietojenvaihtojärjestelmän toiminnalle. Tietojenvaihtojärjestelmä on erittäin tärkeä väline lähetettyjen työntekijöiden käytön valvontaan, joten ehdotettu säännös on välttämätön, jotta järjestelmä voi toimia.

Oikeus muistutukseen ja työsuojeluviranomaisen kehotus

Työsuojelun valvontalakia ehdotetaan lisäksi muutettavan siten, että työsuojelun valvontalain 6 luvun mukaiset oikeusturvakeinot olisivat myös muiden valvottavien tahojen kuin työnantajien käytettävissä. Tämä muutos tehtäisiin lisäämällä lain 1 §:ään viittaus myös lain 6 lukuun. Muutos on erittäin kannatettava. Nykytila, jossa kaikilla työsuojeluviranomaisen valvonnan kohteilla ei ole oikeutta tehdä muistutusta työsuojeluviranomaisen toiminnasta, ei ole perusteltavissa. Vuokratyössä ja työturvallisuuslain mukaisella yhteisellä työpaikalla työskentelevä itsenäinen ammatinharjoittaja ovat tällä hetkellä muistutusoikeuden ulkopuolella, mitä ei voida pitää asianmukaisena.

Työsuojelun valvontalakia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että työsuojeluviranomaisella olisi mahdollisuus antaa toimintaohje ja kehotus myös niissä tilanteissa, joissa työnantaja on laiminlyönyt lomautustodistuksen antamisen tai työsopimuslain 9 luvun 5 §:n mukaisen työsuhteen päättämisperusteiden ilmoittamisen. Kehotuksen antaminen on työsuojeluviranomaisen ensimmäinen toimenpide, jonka jälkeen työsuojeluviran-

omaisella on muut työsuojelun valvontalain mukaiset keinot käytössä, jos tarvittavia toimenpiteitä ei ole kehotuksesta huolimatta suoritettu.

Ehdotettavat muutokset ovat perusteltuja. On huomattava, että kehotus koskee vain kyseisten ilmoitusten antamista, ei niiden sisältöä. Työsuojeluviranomaisen toimivallan laajentamisen ei tule johtaa siihen, että työsuojeluviranomainen edellyttää työntekijöille annettavien asiakirjojen sisällöltä enemmän kuin mitä työsopimuslaki edellyttää.

Suomen Yrittäjät

Albert Mäkelä
lainopillinen asiamies